

Rispje en Siedzje

Wat bereikt is in de Lectoraten Frysk & Meartaligens en
Taalgebruik & Leren in de jaren 2010–2018.

En wat gaat volgen vanaf 2019 in het Lectoraat
Meertaligheid & Geletterdheid.

**Eindredactie Reitze Jonkman
en Alex Riemersma**

15. Minor Taalontwikkkelend leren

Sjoeke Faasse

Inleiding

Een van de kerntaken van een lectoraat is dat zij verbinding zoekt met de opleiding waartoe zij behoort en een bijdrage levert aan het versterken van die opleiding. Een goede en ook logische manier om dat te doen is studenten betrekken bij het onderzoeksgebied waar het lectoraat zich op richt. Immers, op die manier snijdt het mes aan twee kanten. Aan de ene kant zorgen ervaren onderzoekers voor overdracht van kennis die ontwikkeld is binnen het lectoraat en geven door hun begeleiding een krachtige impuls aan het onderzoekend vermogen van studenten. Aan de andere kant betekent deze deelname van studenten in het lectoraat ook dat de praktijk van de basisschool, via de onderzoeksvragen uit hun stagepraktijken, steeds opnieuw de kenniskring van het lectoraat binnenkomt, besproken wordt en kennis hierover gedeeld wordt.

Kennisbasis Taalontwikkkelend Leren

Om bovenstaande vorm te geven is de minor *Taalontwikkkelend Leren* ontwikkeld. Deze minor kan zowel door studenten van de Academie

Primair Onderwijs als de Academie Voortgezet Onderwijs gevolgd worden. Tijdens deze minor krijgen studenten eerst een brede kennisbasis aangeboden, in de vorm van colleges, waarin het gedachtegoed van het lectoraat wordt gedeeld. De rol van taal en taalgebruik voor zowel taalontwikkeling als kennisconstructie wordt toegelicht en besproken met studenten. Hierbij wordt ingegaan op vernieuwende vormen van onderwijs waarbij leerlingen betrokken zijn bij de leerstof en actief aan de slag zijn met de stof en waarbij ze zoveel mogelijk werken met eigen leervragen. De *interactievaardigheden* rondom dat leerproces in de klas (van zowel de leerkracht als van de kinderen), maar ook het *lezen* en *schrijven* dat gericht is op leren, vormen de belangrijkste onderwerpen binnen deze kennisbasis. Deze onderwerpen zijn voor iedere student van belang, of je nu aardrijkskunde geeft aan een derde klas vwo of een activiteit in de kleine kring begeleidt bij kleuters: alle leren is in taal en in elke klas en in alle leerjaren en bij elk vak speelt taal, taalaanbod en taalgebruik een rol. Taal bij geschiedenis is een ander soort taal dan de taal bij de wiskundeles en elk

type taal kan voor leerlingen een struikelblok zijn. Maar leerlingen kunnen ook struikelen doordat de leraar zijn taalaanbod onvoldoende afstemt of omdat er van huis uit een andere moedertaal wordt gesproken en de leerling daarom problemen ondervindt met het gebruik van de schooltaal. Of leerlingen werken samen in groepjes, maar komen in hun onderlinge interactie niet tot een meer cognitieve academische vorm van taalgebruik waardoor kansen om kennis te construeren onbenut blijven. Kortom: voor iedere leraar is bewustwording van taal en het gebruik van taal in zijn les van belang. Zonder taal kan er niets uitgelegd worden, kunnen er geen concepten geleerd worden, kan er niet over een onderwerp gepraat of geschreven worden. Een goede taalvaardigheid, passend taalaanbod en interactie die kansen biedt om tot taalgebruik en leren te komen, is dan ook cruciaal om het onderwijs te versterken en vorm te kunnen geven aan de 21ste -eeuwse vaardigheden.

In deze kennisbasis worden colleges verzorgd door verschillende leden van de kenniskring met ieder zijn eigen expertise op één van de deelonderwerpen van het lectoraat (lezen, schrijven, mondelinge taalontwikkeling, volgen van de mondelinge en schriftelijke taalontwikkeling, NT2, taal in de vakken). Bij ieder deelonderwerp staat de onderlinge verhouding tussen taal, kennisconstructie en interactie in een meertalige context centraal. Na het volgen van deze brede kennisbasis kiest de student een onderwerp waar hij praktijkgericht onderzoek naar wil doen. De student wordt daarbij begeleid door één of twee leden van de kenniskring met expertise op het gebied van zijn keuze.

Onderzoek door studenten

De afgelopen jaren hebben ongeveer twintig studenten deelgenomen aan deze minor. Zij hebben onderzoek gedaan naar een vraag waar zij in de praktijk tegenaan liepen. Een student vond bijvoorbeeld dat de kwaliteit van de inbreng van kleuters in gesprekken (zowel onderling als in het kringgesprek) erg minimaal was. Deze student heeft geprobeerd hier verbetering in aan te brengen door het introduceren van een verhalend ontwerp. Na de analyse van opgenomen beelden bleek dat kinderen bij de uitwisseling van ideeën en oplossingen veel vaker gebruik maakten van redeneervaardigheden dan bij onderwijsontwerpen die van tevoren al een min of meer gesloten uitkomst hebben.

Een andere student was erg ontevreden over het kringgesprek op maandag over een actualiteit. Zij vond haar leerlingen niet betrokken en de kwaliteit van het gesprek onvoldoende omdat er weliswaar meningen uitgewisseld werden maar kinderen niet op elkaar ingingen. Zij heeft getracht dit te verbeteren door aandacht te besteden aan haar eigen interactie, bijvoorbeeld door het meer stellen van zogenaamde *information seeking questions* (vragen waarop de leerkracht het antwoord ook niet weet) en door het vaker doorspelen van vragen, door de keuze van het onderwerp wat besproken zou worden bij de leerlingen te laten en door aandacht te besteden aan argumentatievaardigheden. Zij heeft tijdens dit gehele proces twee keer een argumentatietest afgenomen (ontwikkeld door het lectoraat). Bij de tweede afname was er een significante verbetering te zien.

Studenten mogen hun onderzoek alleen maar ook in tweetallen uitvoeren. Een prachtig voorbeeld van zo'n samenwerking is het onderzoek dat een student van de pabo en een student van de tweedegraads lerarenopleiding Nederlands samen vorm hebben gegeven. Zij hebben onderzocht op welke manier leerlingen uit groep 5/6 en leerlingen uit 2-havo/vwo een instructieve tekst schrijven. Vervolgens hebben zij de klas verdeeld in groepjes. Een deel van deze groepjes, de onderzoeksgroep, besprak met elkaar welke kenmerken een instructieve tekst heeft. Bij een tweede schrijfronde werden de schrijfproducten van de onderzoeksgroep en de controlegroep met elkaar vergeleken met behulp van het Schriftelijk Observatie-instrument Instructie (zie: interactieindeklas.com/observatie-instrumenten). Daarbij bleek dat leerlingen die met elkaar hadden overlegd over genrekenmerken zich veel meer hadden ontwikkeld in dit genre dan leerlingen die deze kans niet hadden gekregen. Hiernaast hebben deze studenten nog onderzoek gedaan naar de verschillen tussen leerlingen uit de tweede klas havo/vwo en leerlingen uit groep 5/6 en hebben ze aangetoond dat er door de aanwezigheid van een leerkracht bij het overleg beduidend minder interactie plaats vindt tussen leerlingen onderling.

Afronding

De studenten die de minor 3 *Taalontwikkelen Leren* hebben gevolgd geven in hun eindreflectie vrijwel unaniem aan dat zij blij zijn dat zij de gelegenheid hebben gekregen om nu eens gedurende langere tijd heel precies te kijken naar wat er (interactioneel) werkelijk gebeurt in hun klas, wanneer er echt geleerd wordt. Dat 'echte

leren', dat staat of valt met de ruimte voor en de kwaliteit van interactie. Bewustwording hiervan bij studenten is een eerste en belangrijke stap. Immers, zij gaan straks de school in en nemen die bewustwording mee in hun praktijk. Met alle kennis en handvatten die de student tijdens de minor heeft opgedaan heeft hij een instrument in handen om zijn professionele vaardigheden verder te ontwikkelen en een steeds betere leerkracht te worden. Een leerkracht voor wie niet de methode of de toets de leidraad is, maar die krachtig onderwijs weet te creëren vanuit doelen en waarbij ieder kind zich betrokken voelt en waarbij ieder kind zijn taalvaardigheid en zijn kennis optimaal kan ontwikkelen. Hieraan heeft de minor in het verleden een belangrijke bijdrage mogen leveren en ook de komende jaren zal de minor aangeboden worden, wellicht in een iets andere vorm zodat meer recht gedaan wordt aan bijvoorbeeld meertalige interactie.

We hopen in de toekomst nog veel studenten te mogen begeleiden in hun onderzoek gericht op een van de deelonderwerpen van het nieuwe lectoraat. We zijn ervan overtuigd dat we daarmee aankomende leerkrachten helpen om de kwaliteit van de interactie in hun klas te versterken en dat helpt echt om mooier en beter onderwijs te aan te bieden!